

ذکر؛ رابطه خاص انسان با خدا

<?xml encoding="UTF-8">

ذکر؛ رابطه خاص انسان با خدا

محمد باقرفرزانه

«إني أنا الله إله أنا فاعبدني وأقم الصلوه لذكري» 1

خداوند ، انسان را بااستعدادي ويژه آفريده است ؛ استعدادي كه درهيچ يك از ديگر آفريدگان خداوند وجود ندارد :« لقد خلقنا الإنسان في أحسن تقويم » 2 . اين استعدادي است كه انسان به وسيله آن مي تواند هم خود وهم اعمال خود را بسازد . معلوم است كه درتعامل منطقي ، انسان ، اعمال وكردار خود را مي سازد واز سوي ديگر ، اعمال ورفتار او، انسان رامي سازد .

ازجمله عمالي كه انسان مي تواند آن را بسازد ، « عبادت » است ومتقابلا عبادت ، بزرگترين ومؤثرترين عامل درپرورش انسان است . اما عبادتي اين ويژگي را دارد كه داراي « روح » باشد وعبادت واقعي وداراي روح ، عبادتي است كه چهار خصوصيت داشته باشد ؛ 1.توجه به خدا؛ 2.استغفار از گناه ؛ 3. استمداد واستعانت جويي از خداوند ؛ 4.توجه به نقايص وعيوب خود .

چنين عبادتي ، بزرگترين عامل پرورش ، تربيت وساخت انسان است ؛ زيرا داراي پيامد وآثار مهمي براي انسان مي باشد ومهمترين حالي كه براي اوايجاد مي كند ، همان حالت « ذكر » است .

آثار ذكر

1.ايجاد رابطه خاص بين انسان وخدا ؛ چنان كه درروايت« قرب نوافل »آمده است :« لايزال العبد يتقرب إلي بالنوافل حتي أحبه ، فإذا أحبته كنت سمعه الذي يسمع به وبصره الذي يبصر به ويده الذي يبطش بها ... » ؛ بنده من به وسيله نوافل (قدم به قدم) به من نزديك مي شود تا به مرحله اي مي رسد كه مشمول محبت من مي شود ، ووقتي اورا دوست داشتم ، گو شي كه مي شنود ، منم ، چشمي كه مي بيند ودستي كه حركت مي كند ، منم ...

1.مسلح شدن به سلاح بصيرت ؛ همان گونه كه قرآن كريم مي فرمايد : « إن الذين اتقوا إذا مسهم طائف من الشيطان تذكروا فإذا هم مبصرون » 1 بصيرت ، آن است كه انسان هر پديده اي را درشكل واقعي آن ببيند .دراين صورت ، انسان بصير ، حق را از باطل ، درهر حال وچهره اي كه باشد ، مي تواند تشخيص دهد ؛ زيرا حالت توجه ، روح انسان را از اسارت تن آزاد مي كند وبا توان روح آزاد ، هرچيزي را باهويت شخصيت واقعي خود آن مي بيند .

3.توجه به نامه اعمال وپيدا كردن نواقص كوچك وبزرگ .

4.غبرقابل تحمل دانستن وجود گناه درپرونده اعمال .

5.مضطرب ونا آرام بودن وترس از عقاب خداوند ودرنتيجه ، توبه وبازگشت 2.

6.شكست ناپذيري دربرابر حملات سهمگين تمايلات نفعسازي ؛ چنان كه حضرت يوسف عليه السلام درمقابل آن

تهاجمات طوفاني فرمود :«... معاذ الله إنه ربي أحسن مثوإي إنه لايفلح الضالمون » 3.

7.نجات از خود ناشناسي ، گم كردن وفراموشي .

گرچه عبادت که متضمن این آثار است ، مشروط به زمان و مکان خاصی نیست ، ولی گاه از نظر زمان ، فرصتهای استثنایی رخ می نماید که عبادت در آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است و به مصداق : « أَلَاوَانِ فِي أَيَّامٍ دَهْرَكُم نَفَحَاتُ أَلَا فَعَرَضُوا لَهَا » 1، باید از آنها حداکثر استفاده را نمود . ماه رجب الاصب ، شعبان المعظم و به ویژه رمضان المبارک ، از این نفحه های ویژه است . ذکر ، بیش از هر چیز در این ایام مؤثر است و تلاوت قرآن که خود ، یک عبادت است ، مؤثرترین عامل در ایجاد حالت ذکر است ؛ چه این که خود « ذکر » است : « وهذا ذکر مبارک أنزلناه ... » 2.

قرآن کریم که خود ذکر خداست و یکی از القاب آن نیز ذکر است ، پیروان خود را در ملکوت ، بلند آوازه و در زمین ، نورانی می کند . رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود: « عليك بتلاوة القرآن وذكر الله كثيرا، فإنه ذكر لك في السماء ونورك في الأرض » 3 و کسی می تواند با روح این ذکر عظیم ارتباط برقرار کند که با « زبان قرآن » آشنا باشد .

قرآن که برای هدایت همگان نازل شده و از نظرسعت حوزه رهنمود ، جهان شمول است ، دویژگی بارز دارد : به زبان جهانی سخن می گوید و محتوایش برای همگان مفید است . مراد از « زبان قرآن » ، لغت و ادبیات عربی نیست ، بلکه منظور ، سخن گفتن به فرهنگ مشترک مردم است که همان فطرت پایدار و تغییر ناپذیر می باشد . از این رو ، رسالت قرآن ، شکوفا کردن فطرتها و فراخوانی عمومی به هدایت است .

پس زبان قرآن ، زبان هدایت برای همه مردمان است : « هذل بیان للناس وهدی وموعظه للمتقين » 4 . کارکرد زبان هدایتی قرآن ، یادآوری (ذکر) و تربیت معنوی و در نتیجه ، شعله و رساختن استعدادهای متعالی ، برانگیختن عشق و پروای مقدس ، معنی معنی و مفهوم بخشیدن به حیات ، نشان دادن افقها و دیدرسهای زیبا ، سمت و سو و طراوت بخشیدن به زندگی ، برشوراندن روح حقیقت خواهی ، تاباندن نور عدالت و خدمت و افشاندن عطر لطف و طهارت بر همگان است .

به همین جهت است که هیچ توانگری و غنایی به پایه قرآن نمی رسد . رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود : « القرآن غني لا غنا دونه ولا فقر بعده » 1 و فرمود : « فرد وملتي که قرآن داشته باشد و گمان کند بهره دیگران از او بیشتر است ، آنچه را خداوند ، بزرگ شمرده (قرآن) ، حقیر پنداشته و آنچه را خدا حقیر دانسته (دنیا) ، بزرگ شمرده است » 2.

امام خمینی قدس سره - کسی که با ذکر قرآن زنده بود و زنده کرد - فرمود :

یکی از آداب مهم قرائت قرآن که انسان را به نتایج بسیار و استفاده های بی شمار نایل کند ، « تطبیق » است و آن ، چنان است که در هر آیه از آیات شریف که تفکر می کند ، مفاد آن را با حال خود منطبق کند و نقصان خود را به واسطه آن ، مرتفع کند و امراض خود را بدان شفا دهد . 3

پاورقی

1. جامع احادیث الشیعه ، ج 15، ص 7.

2. همان ، ص 16.

3. امام خمینی ، آداب الصلاه ، ص 206.

1. بحار الانوار ، ج 84، ص 267.

2. انبیاء / 50.

3. جامع احادیث الشیعه ، ج 15، ص 19.

4.آل عمران / 138.

1.اعراف / 201.

2.نهج البلاغه ، خطبه 222(صبحي صالح)و213(فيض الاسلام).

3.يوسف / 23.

1.طه / 14.

2.تين / 4.